

ԻՐԱՎՈՒՆԿ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԵՆ ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ

Rev P re G. Kalemkarian Michitaris
te ngasse Ná 4 Vienne

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Պարտիոյ համար Տարեկան 12 փ.
» » Վեցամսեայ 6 փ.
Ռեստահմանի համար (երկու քիւր մեկ
ծարսով) Տարեկան 14, վեցամսեայ 7 փ.
Սեփականի » 2.60 տղ վեցամս 1.50
ԿԱՆՆԻԿ ՎՃԱՐՆԵԼԻ

Համակ դրամ եռույն դրկի հետեւեալ հասցեով
ԽՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ԻՐԱՎՈՒՆԿ» ԼՐԱԳՐՈՅ. — Վ.Ս.Ի.Ս. (Պուլկարիա)
Редация на вѣстникъ
„И р а в у н к ъ“
ВАРНА (България)

R daction du journal
„I r a v o u n k“
V A R N A (Bulgarie)

Խմբագրութեան ողղեալ գրութիւն
էս չեն յրկուիր եւ յարմար դասաւոր-
մանը միայն կը հրատարակուին աւ-
րոյնովին կամ մասամբ:
Դասնացման տղը 20 սանթիմ. երե-
փեկ աւելի անգամներու համար 20 0/0
զեղչ կը չիւնի:

ԸՄԹԵՐՑԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ ՄԵԶ

Ժողովուրդի մը մտաւորական և
բարոյական զարգացման չափը,
ազգասիրական կամ հայրենասիրա-
կան եռանդին տարածմանը իր ըն-
թերցասիրութեան չափովը կը բնո-
րոշուի:

Քաղաքակիրթ ազգերու մէջ բազ-
մազգալ վճռաւորական սկսեալ
մինչև կոշիկ ներկողը, աւելածուն
առնուաղն օրական 10—20 սան-
թիմ յատկացուցած է շարունակ
մէկ հրկու թերթ մտանալու: Իսկ
կիսավայրենի և նուազ քաղաքա-
կիրթ ժողովուրդներն են որ այդ
մտաւորական սնունդին անհրաժեշ-
տութիւնը անտեսած են, և այդ
պատճառաւ ալ ոչ թէ միայն բա-
րոյական այլ նիւթական տեսակէ-
տով ալ համեմատաբար ետ մնա-
ցած են ու կը մնան: այս ճշմար-
տութեան օրինակ կրնանք տալ
թուրքը, Պարսիկը, և Չինացին
այս ազգերու մէջ ընթերցասիրու-
թիւնը շատ փոքր թիւի դասակար-
գի մը զբէթէ վերապահուած է:
այդ դասակարգն ալ կամ կրօնա-
կան և կամ քաղաքական դիրքի
տէր անհատներէ ու պաշտօնեանէ:

Բէ կը բաղկանայ: Որոնք աննշան
բացառութեամբ, իրենց հայրենա-
կիցներուն տգիտութիւնը կամ կրօ-
նամոլութիւնը շահագործելու կը
ծառայեցնեն իրենց ընթերցասի-
րութեամբ ստացած առաւելութիւն-
ը որով այդ ազգերու ընդհանրու-
թիւնը դարեւրով խաւարածիւր և
յետադէմ վիճակի մը մէջ մնալով,
նիւթապէս ալ քայքայուելու դա-
տապարտուած է:

Պէտք է լաւ ըմբռնել թէ ըն-
թերցասիրութեան փափաքը անհատի
մը ոչ նիւթական բարեւոք վիճակի
մէջ գտնուելէն և ոչ ալ նուազ զրա-
զում ունենալէն առաջ կուգայ:
Միշտ աչքի առջև ունինք շատ մը
անհատներ որոնք գիրք մը կամ
թերթ կարդալ զբաղումն չի նե-
նըրէր կըսեն բայց ժամերով որճա-
րանի մը մէջ թուղթի կամ նորտի
խաղերով չգրաւորեն, աղափսիսե-
րը մտաւորապէս անանկութեան
դատապարտուածներ են. երբ աղ-

գի մը ստուար մեծածախնութիւնը
կիթէ տոնցմէ կը բաղկանայ, այն
աղգին փրկութեանը կամ յառաջ
դիմութեանը վրայ յայտ դնել ա-
ւելորդ է:

Նոյնպէս անհատի մը նիւթական
աննախանձելի վիճակը ընթերցա-
նութեան դէմ, արդարացուցիչ
պատճառ մը չի կրնար նկատուիլ:
օրական 5 սանթիմ լրագրի մը
չի վճարողը օրական առնուաղն
25 սանթիմ անպէտ բանհրու կը
զոհէ, որով կը հասկցուի թէ այդ
պիսիները մտաւորական անհրաժեշտ
պէտքը տակաւին ըմբռնած չեն:
«Մարդուս կենդանութիւնը ուտելով
իսկ բանականութիւնը կարդալով
կը պոհոյի» ըսած էր ֆիլիսոփայ
մը, իսկ այսօր աւելի առաջ եր-
թալով կըսենք թէ՛ մարդուս թէ՛
կենդանութեան և թէ՛ բանական-
նութեան պահպանման համար
կարգալը անհրաժեշտ պայման է
որովհետեւ կենդանութիւնը պա-
հելու, այսինքն ուտելու պէտք
եղած նիւթական միջոցը ձեռք
ձգելու համար կրկին կարգալ
պէտք է, և այս պէտքը օր քան
զօր կընդհանրանայ ու կը շնչ-
տուի:

Ուրախաւիթ հրեայով մըն է որ
մեր մէջ ընթերցասիրութիւնը եթէ
ոչ ժամանակի պահանջին չափով
գոնէ բազմաթիւ ընդհանրանալ
սկսած է: Վերջին 5—6 տարուան
աղէտները որչափ որ ալ մեղ նիւ-
թական ահագին կորստներու
պատճառ եղան, չի կրցին հայ
ժողովուրդին բարոյական նկարագ-
րէն բան մը պահպանել, այլ ընդ-
հակառակը աւելի զօրացուցին հա-
յուն մէջ զաբոսանալու և յառաջա-
դիմելու եռանդը, որուն գլխաւոր
փորձաքարը ընթերցասիրութիւնն
է: Կատարածներէ առաջ թրքա-
հայը հաղիւ երկու օրաթերթ
կարդեցներ. մինչդեռ այսօր Կ.
Պօլսոյ մէջ չորս օրաթերթ ապ-
րելէ զատ արտասահմանի մէջ ալ
բաւական թուով թերթեր և հան-
դէսներ կը տպուին որոնց մեծա-
գոյն մասը գաղթական հայուն
վճարած բաժնի գիններովը կապրի

Աւելորդ է ըսել թէ երբ թերթ
մը կապրի, դա ժողովուրդէն կը
կարգացուի: հետեւաբար թերթ
թերթ բազմանալն ալ ժողովուրդի
մէջ ընթերցասիրութեան զարգաց-
մանը արդիւնքն է:

Միայն ռուսահայոց մէջ հայ
թերթերը օր քան օրէ յետադի-
մութեան մէջ են: Ասոր ալ պատ-
ճառը կովկասահայուն հայ թերթ-
թերթ աւելի ռուս թերթեր կար-
դալն է: Նոյնպէս բնիկ ռուսահա-
հայը թէ հայերէն թերթ չըստա-
նար բայց իր ընթերցասիրութիւ-
նը իսլամներէն թերթերով կը
յազեցնեն:

Բացի Պուլկարահայէն, որ դեռ
Պուլկար լեզուին ընտելացած չէ.
ուրիշ երկիրներու հայ հին դադ-
թականներն ալ տիրող լեզուին
թերթերը կատանան որոնք տեղւոյն
համար աւելի ճիշտ տեղեկութիւն-
ներ կը պարունակեն: հետեւաբար
հայը ուր որ ալ գտնուի ընթերցա-
սիրութենէ բոլորովին զուրկ չի
ներկայանար: միայն թէ ազգային
մարմուլը անտեսելով, լոկ օտար
մամուլը գահացող արտասահմանի
ազգայինք տակաւ առ տակաւ ազ-
գասիրական զգացումներէ զրկուե-
լու և հետզհետէ օտարանալու վտան-
գին ենթակայ են: Այս վտանգէն
ազատելու համար արտասահմանի ա-
մեն հայ իր տան կամ իր գրասեն-
եակին մէջ անպատճառ մէկ կամ
երկու հայերէն թերթ ունենալու
է: որովհետեւ նոր թերթ մը որ
տան մը մէջ մտնէ քիչ կամ
չատ անպատճառ կը կարդալուի:
և այդ կը նպաստէ ազգային զգա-
ցումը վառ պահելու:

ԹԱՂԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՈՅ ՄԸ ԱՆՈՒՂԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ

Պուլկար, 3 Նոյ. 1900

«Իրաւունք»ի վերջին թիւերէ
միոյն մէջ արձապահող կը գտնէր
դէպք մը իր տեսակին մէջ եղա-
կան, նորօրինակ ու անհրապոյր
— քանի որ խնդիրը մեզ այնքան
ցնցող խաղաղութեան ճիւղերու
կան համաժողովոյն կամ ընկեր-

վարական ու մարդասիրական հա-
մաժողովներու մէջ հայկական խըն-
դրին ի նպաստ կատարուած վի-
ճարանութեանց վրայ չէ— որ գու-
ցէ մեզնէ շատերուն կողմէ իբր
պարզ, անկարեւոր լուր մը նկա-
տուեցաւ, նոյն վարկեանին իսկ
մոռցուելու, անհետանալու դատա-
պարտուած: Տեղւոյն թաղական
խորհուրդին ու հայ գաղթականու-
թեան միջեւ ծագած վէճին ալ.
նարկել կուղեմ որ մինչև դատա-
րան յանգեցաւ: Պուլկարէն մեր
ազգային վարժարանը 30000 ֆը-
րանքի մօտ հասցիւթ մը ունենա-
լուն հակառակ ողորմելի, խեղճ ու
կրակ վիճակի մը մէջ կը գտնուի:
Ինչ կըլլան, ո՛ւր կերթան,
ընչ բանի կը ծախսուին, կ'յատ-
կացուին եղբր այդ 30000 ֆրանք
ները, հորցումներ, զորոնք ամենք-
նիս ալ կը յեղիեցնեն ամեն ժամա-
նակ, ամեն օր, ամեն վարկեան,
եթէ ազգային—թաղային բաներու
հետաքրքրուողներ ենք: 30000 ֆը-
րանքի ինչ բանի յատկացուած ըլ-
լալը կուզենք գիտնալ:

Պուլկարէն մեր գաղութը խելա-
մտութիւնը ունեցաւ դատասրա-
հին մէջ զեղծ թաղական խոր-
հուրդէն հաշիւ պահանջելու, բան
մը որ ընդ միշտ իրենց պատիւ
պիտի բերէ ու գուցէ ուրիշ տեղե-
րու թաղական խորհուրդներուն հա-
մար ալ լաւ դաս մը ըլլայ: վասն-
զի, աւա՛ղ, տեղւոյն թաղական
խորհուրդին նման պարտազանց թա-
ղական խորհուրդներ հեռի են գո-
յութիւն չունենալէ: ու ընդհակա-
ռակը իրենց պարտականութիւնը
խղճի մտօք, դիտակցօրէն ու անձ
նութեամբ կատարողներու թիւը
այնքան անորոշ, այնքան ցանցառ
է որ անոնք բացառութիւններ են
միայն ու անզօր ընդհանուր կա-
նոնը հաստատուելու: այո՛, մեր
թաղական խորհուրդները միշտ
զեղծումներ կը գործեն, միշտ զեղ-
ծումներ պիտի գործեն, ու այդ
զեղծումները միշտ ինձ բնական
բան մը պիտի երեւին: որչափ ա-
տեն որ մենք չըմբռնենք անոնց
գործունէութիւնը հակակշռի, քօն-
թոշի ենթարկելու միջոցին ընծա-
յած առաւելութիւնը որ սակայն,
ինչպէս ամենքնիս ալ գիտենք,

քաղաքակիրթ, քաղաքակրթութեան մէջ մեքենական ճշգրտութեամբ կիրարկուի:

Եթէ տեղւոյս թաղական խորհուրդը իրօք զեղծութիւններ գործէր, ապա ինչպիսիք 5 փոքր, 10 փոքր հասարակական գործեր, իրար կ'ապրանային, ինչ համար յանցանքը, մեղադրելին այդ զեղծ թաղական խորհուրդին չափ — չըսե՛լու համար անկէ աւելի — տեղւոյս հայ գաղթականութիւնն է, այո՛, որ այնքան ժամանակ Ռուս մէններու նման քաղաքակիրթ ժողովուրդի մը օրէնքներովը ու կանոններովը կառավարուելով, գործելով, ապրելով հանգիստ գեղ միջակայքէն ալսոր չէ կրցեր կամ չի կրնար ձեռացուցեր է, քննել, ուսումն սիրել ընկերակցութիւններ, վարչական խորհուրդներ ու կրթական հաստատութիւններ կառավարելու, անտեսելու կանոնները, միջոցները:

Պոքրէջի հայ գաղթականութիւնը, ինչպէս բոլոր այն հայերը որոնք թաղական խորհուրդներ կը կազմեն, պէտք են պիտանայ թէ որքան ատեն որ թաղային գործերու յանձնարարութեան քանի մը մարդոց քանակութիւնը ձգուի, ու ահա նոյն գործերակերպը ժողովուրդային խիստ քիչագոյն մը չեն թարկուի, զեղծութիւն պիտի գործուն միշտ, միշտ Գաղթ մեր պապաւ թաղականներուն որոնք իրենց ալ ժամանակ տուած լինեն վերաբերուած կը զգան երբ այսպիսի խօսուածքներ տեղի ունենան ու իրենց վրայ տա՛հ, պարտաճանաչ (իւրօրի) մարդիկներ ըլլալին մեր երեսին կը զարնեն, հրապարակի վրայ առեւտրական ձեռնարկներու մէջ այդ միջոցին պարտաճանաչ թաղականները երբ իրարմէ գանձելիք դրամ ունենան, պարտաճանաչ մարդ է ըսելով իրենց տրուած ըստովը միթէ չեն համարիր համ երբ իրարու մէջ հաշիւ մը ունին միթէ իրենք հաշիւը տաւնց մանրակր կիտ կիտով քննելու պիտի ընդունեն վրայ, թէիւ ըսեն, թէ իրենց դիմացինը վատահ ու պարտաճանաչ է:

Սակայն մենք եթէ ուզենք կրնայինք մեր թաղական խորհուրդները ստիպել որ արգելքներ չի հանեն մեր կողմէ անոնց գործերը ընկելու պաշտօն ունեցող անձի մը պահանջութիւններուն, մինչեւ հիմա այդպիսի միջոցի մը չուզեցինք դիմել հետեւանք սակայն ծանր եղանակով համար. այսօր Պոքրէջի թաղական խորհուրդն է որ զարոյցին ու եկեղեցիին հասցի չեն պիտի իւրացնէ. վաղը ուրիշ թաղական խորհուրդներ անհաս կնախի, անմարտնչի քանակութեամբ, իմաստակութեամբ, ազգընկերութեանց զգաւարութիւններ պիտի հանեն որքանամ կամ կըրթական մարմիններու գործունէութեան առանց սակայն հոսկեալու արգելքներ, խոչնդոտներ պիտի ըստեղծեն:

Մեղադրելով հանգիստ Պոքրէջի հայութիւնը որ ժամանակին չէ ուզած նախատեսել ինքն իր գրկ խուն թաղական խորհուրդ մը ընծայած հասանական անպատեհութիւնները, չպիտի կրնային, ամեն պարագայի մէջ, հիացումս չի յայտնելու մեր ազգային գործերու նկատմամբ էն աւելի թող կործանած ազգակցներու զեղծութեամբ գործունէութեւնը զէմ ձեռք տանուած այդ ազգու միջոցներու տալիս. Պոքրէջի մեր ազգակցները ընտիր դաս մը տալու կոչուած են բոլոր թաղական խորհուրդներու, զեղծութեամբ գործունէութեւնը, եթէ իրօք կան, կայելի եղածին չափ անոնք պէտք է որ գտնուին. ազգին դրամները ուսուցիչները երբեք պէտք չեն ներդրումութեան տրած մեծ գումարին. քայլիկ քայլիկ, քայլիկ կեփաղիկէն, նշանոր ասկից է որ կը տրուի, ուրիշ երկրներու հայ գաղթականութիւնն ալ պէտք է միեւնոյն միջոցին դիմեն պարտադանք թաղական խորհուրդներու հանգիստ ալ բաւ չէ՝ որքան խաբուցանք. մեր անցողիկ այս անհեղ ճշմարտութիւն մէջ կայ ժէ որ գիտակցութիւնը ունենանք մեր ճշգրիտ վիճակին. յեղափոխութիւնը, ճշմարիտ յեղափոխութիւնը ժողովուրդէն նուիրադործուած, այն ատեն միայն պիտի սկսի:

ԴԻՏԱԿ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՎԱՆԱՏԱՅՈՒ ՄԻ ԳՐԱԹԵՆԸ

Ճանաչողութեան մը առթիւ պատեհութիւն ունենանալով հայ կական քոնի մը քաղաքներէ անց, նիլ, մօտէն տեսաւ թշուառութեան և անօթութեան այն սարսափեցուցիչ տեսարանները որոնք արձգանքը եղած է արտասահմանի ամբողջ մասուր:

Երկրային շուկան կը շրջէի տեսաւ բազմաթիւ հայ կիներ ցնցոտիներ հագած և գրեթէ մերկ և բնականութեամբ ձեռքէն բռնած գրանէ դուռ հաց կը մուրային. հայ յերը արդէն շուկին որ տան, կը մնան թուրքերը որոնք ալ ի տես այս թշուառութեան վայրագ լըկտութեամբ մը հայ գեղատի կիներու շիկնեցուցիչ առաջարկներ կընէին պատառ մը հաց տալու համար և կ'էն «կէլին հ գ տիւի գապուլ իտին օ զէման պէյ կիպի կէլինիրսինիլ շուր օ շօնիլըրդիլէն»: Սակայն այդ շինական հայ կիներէն շատերը տեսաւ, որոնք հակառակ իրենց անօթութեանը ու մերկութեանը, չը փորձուցան պատուաւրացութեան և հաւատուրացութեան կրկնակ անպատեհութեամբ հրաւերներէն և լալով աւելցուցին թէ «Ս. Լուսաւորչի լոյս հաւատ. քին մէջ մեր պատուով անօթի մեռնինք աւելի լաւ է»: Այս խիստ

(*) Ոչ ներքեցե ոչ ալ գերի տուէք. ալ նարկութիւն աւելորդ է ըսել Վիլհելմ Բ. ի Զինատան մեկնող զորագունդին առջեւ արսառանած բաժակտանին:

կակծեցուցիչ տեսարանէն մղուեցաւ սա մտածել թէ ժողովուրդ մը — թուրքը, որ և ոչ իսկ մէկ բան յարգելի գիտէ և մինչեւ իսկ չազգուիր հայ կնոջ այս վիճակէն և պաղարկելով անոր հոգին եւ մարմինը շահագործել կը միտի. ուրեմն եթէ ոչ մը ունենայ այն վիճակը, կտոր մը հացի համար գիտի զոհէ տան ինչ:

Այլ աւելի չուզելով Քիւսայ այն խեղդող վայրին մէջ, անցաւ Բ. Բերդ ուր նոյն տեսարանը չեն տեսած էր: Հայերը, առանց բացառութեան, ճարահատ և կաշկանդուած Քիւսայ մը, չեն գիտեր ինչ ընելիքներն ու ինչ ըլլալիքներն. խեղճերը մեծ մասամբ կ'արծես ապուշներ դարձած էին:

12 տարեկան հայահիներ տեսաւ, որոնք մոռնաձիրէն առնական հագուստներ հագած մաղիներին կտրած քիւրաձորիւն (բեռ տանիլ, շրթի քշել և այլն) կընէին իրենց տան կտոր մը չոր հաց հայթայթելու համար, միայն այս պարագայի յիշատակութիւնը կը բաւէ ցոյց տալ Բաբերդի ազգայնաց վիճակին ինչ աստիճան անախան. ձեւը ըլլալը:

Քաղաքի վիճակն էր այս, ալ շուկային շրջականները տեսնել մը. տաճարով որ աւելի վատթարացին տեսարաններ պիտի պարզուէին աչքին առաջ: Միայն սա չափը կրցաւ իմանալ թէ զիւղացիին ձեռքը մեծ մասամբ յայն մը չէ մնացած անոնք ալ լեռնէ լեռ հաց մուրալու կիլին, բայց իրենց տղա վիճակն ալ այնչափ ծանր չի գար եթէ հարկահաւաքները չերեւան: Սիօթուլիւն, մերկութիւն երկու ամենաստակալի պատուհասներ մարգու մը համար, որ սակայն բաւերաղաղութիւն և տանելի վիճակ մը կը համարի հայ գիւղացին քան «փոսիլահի հարկահաւաք»ը և նոյն իսկ գտնուեցան տիպիսիներ որոնք կըսեն թէ եթէ հարկահաւաքը պիտի գայ, իցիւ թէ հոգեւա հրեշտակը անկից առաջ գայ մեր գիւղը:

Բաբերդն ալ ձգեցի սրտի տեսնելի սեղծութեամբ մը Տրապիզոն անցնելու համար: Երբ հասաւ հոն երկու սեռէ ամեն տարիքէ և հասարակական ամեն քաղաքներէն տեսաւ բազմաթիւ հայեր. որոնք չըւարած փողոցէ փողոց անօթի ծարաւ կը պտտէին: Կռավարութիւնը բռնած է տոտիք քաղաքին մէջ ետ կամ առաջ երթալու հըրամանը ձեռք ձգելու հնարը չի կայ: Տեսաւ բազմաթիւ ընտանիքներ որոնց հայրը, ամուսինը կամ եղբայրը աստ անդ վար դրուած և իրենք անօգնական ճամբուած են: Ոմանց այրերը տրտաւահամ կը գտնուին, որոնց քով կըլնալու հրաման չը տրուի և անոնց՝ հոս ընտանիքներու մօտ պալուն խիստ արգելքներ կան:

Տրապիզոնցիները որոնք բաղդատմամբ ուրիշ քաղաքներու հա-

կրէն աւելի ունեւոր և հանգիստ են. շատ անկարելի կը գտնուին հանգիստ այս ողորմելիներուն, որոնք օրն ի բուն հարուստներու տունները, Առաջնորդարանը կերթան ու կուգան ստեղծելու բազիկ զլուրին բաց, իրենց ճար մը գտնելու համար:

Այս տեղ պտնուած միջոցիս աւանատես եղաւ երկու հայ ընտանիքներու իրենց ծննդավայրը Տիգրանակերտ աքաբմա՛ն, որոնք Պոլսէն զրկուած էին: Վալին ասոնք ամիջապէս չլիթայակապ բանտարկելոց քովը նետել կուտայ, ուր աւելի կերպ նախատինքներու ենթաւ կայ կըլնան: Առաջնորդին փոխաւորքը, ծերունի քահանայ մը, կը դիմէ վալին կը խնդրէ որ գոնէ միջոց որ իրկուին իրենց տեղերը ոճրագործ, աւաղակ բանտարկեալներէն պատ տեղ մը գրուին: Սակայն վալին աւարկելով թէ Պոլսէն իրեն այնպէս հրամայուած է կը ձգէ հոն և յետոյ զինուորներու հակողութեան տակ կը զրկէ տեղերէն:

Ահաւասիկ հրկիր մը որ իշխանութիւնը պարկեշտ մարդոց համար է ոչ թէ աւաղակներու և մարդասպաններու:

Վ. Մ.

ՀԱՅԵՐԸ ՊԱՐՍԱԿԱՆԱՅԻՄ

Հին Հայաստանի Պարսկահայք նահապը, այժմ իր հին ամբողջութեամբ պատկանում է Պարսից կառավարութեան. բաժանուած է երեք գաւառներ. Ուրմի (Չարափան), Սարմատ (Չարահաւան) և Խոյ (Հեր): Ամեն մի գաւառ ունի իր գաւառապետ — Հաքիմ, Սարմատապետ (ոչ իշխանութի կառավարիչ) հեռագիր և պատ: Արդարեւ գաւառներ, քանութիւն ասած բաներից Պարսիկ պաշտօնեան իսկ չի հասկանում. ո՛վ որ շուտ բողբոջ, ո՛վ որ զօրաւոր եղաւ և ո՛վ որ կաշառք շատ տուց, լինի նա յայտնի մարդասպան, աւաղակ, բայց և այնպէս արդարութեան (պարսկական հասկացողութեամբ ասած) էլի նրանք է պաշտպանում: Հէնց այս պատճառով էլ հասարակ մահկանացուներ — Ռայաներ, Գերի են դարձել մի կարգ խաների և Աղաների, որոնց ձեռքումն է հաստատութիւնն էլ. կառավարութեանն էլ: Երբ արդարութեան այսպէս անարդարած — ոտնակոխ է արւած, ընթերցող կարող է երեւակայել թէ ինչ կը լինի հարամ համարած ոչ իշխանների վիճակը. և մասնաւորապէս հայերին որոնք ինչպէս ամեն տեղ, այստեղ էլ իրանց ազգային առանձնայատկութիւններ ա՛յնքան լաւ են պահուած, երանց քաղաքակրթական և առեւտրական ընդունակութիւններով հարկւան իշխանների նախանձը չարժու: Հայ ազգի պաշտելի վիպասան — Ռաֆֆին իր Պարսկահայերի կեանքից վերցրած վէպերում և մասնաւորապէս «Կուսազգութեան» մէջ նա շատ գեղեցիկ գոյնով և ակնառու երանքով արտել արեւնոտ գրչով է նկարագրում իր ժամանակակից հայրենակիցների գրութիւնը. այժմայն դրութեանը հինի հետ համամասնած չափ լաւ է բարեբաղդ են, երջանիկ են հիմնական հայեր: Վերջին տարիներ, շնորհիւ Տաճկահայաստանի արեւմտիկ դէպքերի և Օսմանցիի խայտառակ խաղե-

բի, Պարսիկ ստորին պաշտօնականներ, կաշառելով Օսմանցիից, սկսեցին մի կարգ խուղարկութիւն անուան տակ արան-թաւաներ անել. Սարգստապետութիւն, որ պաշտօն ունի ոչ իսլամական բնույթով, սկսեց անտանելի բռնութիւններ ի գործ դնել, բայց դրանք ժամանակաւոր էին եւ անցան էլ. չորսհին Ատրպատականի հայ Առաջնորդները (Պաշտօն) ազգու գիտումներին, պէտք է տեսել որ Առաջնորդներ մեծ յարգ են վայելում, եթէ այդ Առաջնորդներ իրանց պաշտօնի հետ ունենան քաջութիւն եւ խելացութիւն իրանց ամէն ցանկութիւններ կարող են կատարել, բայց դաւալի է տեսել որ ներկայ թեմակալը Այվատեան եւ պիկտպոս իր անկարողութեամբ եւ փոփոխամտութեամբ, կորցնելու վրեժով է հասցել հայ խաղիքաների իրաւունքները: Մի ընդհանուր եւ աւստի իրենցով էլ, հասարակական դրոշմը ղեկավարելու ուղղւելու եւ պաշտօններով այս կողմեր թափառում են մի կարգ գիտակաւոր հանգիստ ազգակեր ցեղեր, որոնք էլ սրբութիւն չեն թողել առանց պղծելու, որոնք իրանց զգուշ ի զարգացման, ժողովրդի մէջ մեղքեր են պարտաճանաչութեան զգացումը: Մի թուով հայեացք զընկող պարսկահայի: Պարսկահայի կեանքից գրեւթ մանրամասն տեղեկութիւններ ուսումնասիրելու համար:

ՈՒՐՄԻ

Ուրմի (Կապուտան) ծովակի արեւմտեան կողմ ձգուած ընդարձակ հարդու թիւնը, շրջապատուած արեւմտեան կողմից Օսմանեան սահմանի լեռներով (հայկական պարի շարունակութիւն) հիւսիսից Սալմաստի գետակով, իսկ հարաւից Սուլուզ գետով կոչում է Ուրմի հարթավայր (նահանգ) որ ունի 400 Կիլոմետր Տեսարանը շատ գեղեցիկ է, բարձր տեղ կանգնած հետաքրքիր նայողին՝ պատկերանում է մի անասնաւոր աշտու, ներկա ժողովրդական գոյնով: Արշալուս արեւածաղը հրաշալի է լինում, արեւը նազելով դուրս է գալիս իր ննջարանից — կապուտակ փերփրադեղ ակիւններից, երկար եւ համալի է լինում նրանց — արեւի եւ ծովի բաժանման — միտա բարեաւի հանդէսը,

ոսկի ճառագայթներ գրկախառնուած թռչնացող արիւնների հետ համարում ունի, խաղում են, բայց վերջապէս բաժանում են, արեւը համարաբայ բաժանում է զէպի ոսկեգոծ հորիզոնը, նա արտասոււմ է եւ արտասուքի ունի կաթիլներ թափում են ծովի մէջ, խառնում արիւնների հետ եւ կորսւում: Ազոթարան փայլիլում — պաղում է ոսկեգոծ ծիրանի հագած, եւ անհամբեր իր սիրելի հորի — արեւի զարթոյն ուղարկում: Ողջ բնութիւնը կենդանանում է, զաշտերի կանանց խոտեր, ալ-վալ ծաղիկներ ծածկող շագը սկսում է պղպալ: Հողաղործ գութանի մաճը բոնած անուշ ձայնով հորով էլ է կանչում, թռչունը սուսուսեան մեղեգին է դաշտայնում: Այս հրաշալի սեսարանը ներկայացնող Ուրմի ունի եւ բարձր հող, որ աճեցնում է ամեն տեսակ հողաբոյսեր, ընդարձակ եւ բազմաթիւ այգիներով զանաւոր են ընտիր պտուղներ, մասնաւորապէս աննախ խաղող, որն ունի բազմաթիւ տեսակներ, անուանի է Ուրմի չամբը (սարգս քիշմիշ) որ արտահանում է աշխարհի ամենահետաւոր տեղեր:

Ուրմի Ատրպատականի ամենահարուստ նահանգն է, կան բազմաթիւ Շահագայաներ (արքայազներ), Մուշէյիսներ (կրօնապետ), Աղաներ եւ իսմաներ, սրանց մէջ կան միլիոնատէրեր, կան սյնպիսի ազաներ որ մինչեւ 70 զիւլ ունին, հարստութիւնը միայն սըրանց մեծաշնորհն է: Ժողովուրդն էլի անասելի աղքատութեան մէջ է: Սափ զար առեւտուրը, Պանդուխտներ, Սուրպցի եւ Ամերիկացի միսիօնարներ տարեկան տասնակ միլիոններ են թափում որոնք մի երկու ձեռք փոխելուց յետոյ, էլի լեցում են աղաների — ժողովուրդ հարստահարողների քրտակներ:

ՀԱՆՈՒՆԻՍ

(Շարունակելի)

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վեհափառ հայրապետը հակառակ այն գրոցներուն թէ ձմեռը Մոսկուա եւ Ռեխիսպուրկ պիտի այցելէ իր տկարութիւնը դարձաւ նեղ տալու համար: շատ առողջ ըլլալով մտադրած է այդ եղանակը թիֆլիզ անցնել:

— Արեւելեան լեզուներու հմուտ Պ. Հրաչեայ Աճառեան, որ այժմ էլ միտածին կը գտնուի, վերջացնելու մօտ է Հայոց լեզուի արմատական բառերու, անոնց ծագման եւ հնչույթներու մասին իր կարեւոր մէկ ուսումնասիրութիւնը, ուրկից յետոյ բազմահմուտ լեզուագէտը Հայ լեզուի ածականներու վրայ ուրիշ աշխատութիւն մը պիտի ըսկսի:

— Վանայ մէջ կաթողիկոսիցը այսօր եօթ — ութ երկսեռ վարժարաններ բացած ըլլալով հանդերձ, կը պատրաստուին բարձրագոյն վարժարան մ'ալ բանալ:

— Անմահ եւ մեծանուն բանաստեղծ հանգուցեալ Գամառ Վաթի պայի (Ռափայէլ Պատկանեան) փառաւոր մահաճան մը կանգնելու համար հանգանակութեան մը ձեռնարկուած ըլլալով 2416 բուլիի հատարներ է ցարդ:

— Մարտէլէ եկած գրութիւն մը կը գանգատի Եւրոպայի այցելու Հովիւ իւթիճեան Գէորգ եպիսկոպոսի գէտ, յայտարարելով թէ ինչպէս բացարձակապէս արդեւ կը հանդիսանայ Մարտէլ քահանայի մը պաշտօնի կոչուելուն ուր պէտք կայ եւ նոյն իսկ Պատրիարքարանի այս մասին բրած անուանումը մերժելով, հակառակ Հայ եկեղեցւոյ օրինաց կը քահանայագործէ եւ որ աւելին է խոստովանութիւն ալ կ'ընէ:

Թիշեալ գրութիւնէն կ'իմանանք որ Գէորգ եպիսկոպոսի հակառակ իր պաշտօնի եւ կոչման Մարտէլի մէջ այդ կերպով կոչուած մնալը թէ տեղւոյն հայ գաղթականութեան մեծագոյն մասին եւ թէ Հոգաբարձութեան յայտնի գծոհու թեան պատճառ դարձած է:

— Էլմիսանայ Միաբաններէն Դստեան յաջիկ վարդապետի հըս

կողովեան ներքեւ Զուարթնոց եկեղեցիին աւերակներու պեղումը եւ մէկ քանի հին լեզուներով յիշատակագրութիւններ երեւան գալը գրած էինք: Առնուած նոր տեղեկութեանց համաձայն պեղումները շարունակուելով ուրիշ կարեւոր հնութիւններու հետ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի մասունքներէն մաս մ'ալ գտնուած է:

— Իրաւունքի անցեալ 83րդ թիւին «Ժամանակակից Նօթեր» վերնագրով գրութեան մէջ, առաջին երես, չորրորդ սիւնակի երեսուններորդ տողը պէտք է կարդալ «որուն մէջ սակայն մեղադրելի չեն Զէյթունցիքն եւ անոր առաջնորդները» փոխանակ «մեղադրելի են» ի որ անուշադրութեան հետեւանօք եղած է:

— Ռուստուքի տիկնաց խնամակալութիւնը ամսոյ 9 ին ինպոստ տեղւոյն աղջկանց Պարժարանին չքեղ երեկոյթ մը կազմակերպած է մասնակցութեամբ տեղւոյն հայ գաղթականութեան մէջ ծանօթ անձնաւորութեանց եւ պուկարներու:

— Ֆիլիպէի ախքատախնամ ընկերութեան քառասունհայ հաշուեկը չի ու ստացանք, որ տեղւոյն անձկութեան պատճառաւ յաջորդ թիւին յետաձգուած է հրապարակութիւնը:

— Օրմանեան պատրիարք «Եկեղեցական բարեկարգութեան քանի մը հարահանգներ» վերնագրով տետրակ մը գրած ըլլալով, կրօնական ժողովին մէջ Մանկունի Սրբազան առաջարկեց եկեղեցականաց եւ կամ եպիսկոպոսաց ժողով մը կազմել այդ տետրակին վրայ գիտողութիւններ ընելու համար:

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ԶՈՒՆԵՐ [35]

(ՊԱՏԿԵՐ ՄԵ ՏԱԶԱԿԱՅԱՍԱՍՆԻ ԻՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԵՆ)

Ապրիլի վերջեր, երբ Վարդգէսի չորրորդները Տիգրիսի հովտի կողմի արտեր վարելու գնացած էին: Աթենքի, իր ուղարկութեան համաձայն, ժաշոցի կերակուրը առած տարած էր վարելութեան, ու իր մայրը պատուիրած էր որ քիչ մը առեւտրաբան, սխալութեան ու դաճը քաղէ գետի մեղերներէն կամ ըլլաւ իր բարձրաւանդակներէն, որ իրիկուան թանի մէջ գնեն: Աթենքի, վարելութեան ճանչ նստած ասեւն, անոնցմէ բաւական հեռու, Տիգրիսի բնութագրի ուղղութեամբ հեռացած, աւայդ դրախտի գետի եզերքները բուսած բանջարներն ու ծաղիկներէն կը քաղէ իր շուշան մատներով ու հրեշտակի պէս երգելով:

Մարտի սկիզբէն մինչեւ մայիսի վերջեր, Տիգրիսի այդ ճիւղը, յաշնոճորոյ բարձր սարերու ու անհամար ձորաններու հալած թանձր ձիւներէն ու երկինքէն տեղացող անընդհատ անձրեւներէն կազմուած ուխտէն ու վտակներէն յորգուելով, իրոտ մտայլ ու ահեղ երեւոյթ մը կըստանայ: Անոր յորձանուտ ու պղտոր ալիքները, իրենց խլացուցիչ զոռումներով՝ այդ սարերն ու ձորերը կ'որոտացնեն ու տեսակ մը հաւաքներ ու բողբոջներ կ'արձագանքեն ան ան պղտորութեւն ու խորիստ ժայռերու կըրծքէն վրայ, որու վերջին վանկը, Տիգրիսի ջուրն:

յու հետ խառնուած նահատակ հայերու արեւնով կարմրած յուզումէն կը փրթի:

Աթենքի գետի այդ շուշանից որոտումէն ու դարնան գեղեցկութիւնէն գրաւուած, առանց դիտարկելու՝ բաւական հեռացած էր իրենց վարելութեան: Իր մեծ եղբոր 7-8 տարու փոքրիկ աղջիկ Ան թառամը իրեն կը հետեւէր, սիրուն բղձիկ մը պէս ծաղկէ ծաղիկ թռչտելով ու ձուռողելով:

Կիչ օրը, Սահակ իրենց այն կողմի արտերը աչքէ անցնելու համար եկած էր. անդին ծառի մը ստուերի տակ, կանանց խոտերու մէջ նստած, բաւական հեռուէն կը դիտէր Սաթենիկը, որ դաշտանկարի այդ գեղեցկութեան մէջ, իր աչքերուն Տիգրիսի խորներէն դուրս թառած, հրեղէն աղջիկ մը կը թուէր լինել:

Սաթենիկ իր անմիջ մտքերու մէջ ընկղմած, պահ մը կը մտնայ գետի խորտաւթութիւնը, ու ա'յնքան մօտէն կընթանայ որ, իր ոտքերու ներքեւի արեղէն թուղցած հողի կոյսը փրկելով, ինքն ալ այդ փուլին մէջէն, Տիգրիսի հոսանքին մէջ թառաղը ըր'կ'իջնայ: ալիքները, իրենց ուժանքներով կը զգուեն այդ հրեղէն աղջկան չքնող մարմինը ու իր երկար սեւ սեւ մազերը, անխնամ այդ պղտոր ալիքներու վրայ փռուած, կամաց կամաց դէպի աւելի յոժանուտ ընթացքը կը սկսին քշել գայն: Փոքրիկ Ան թառամ կը շուարի, իր մանկական միամտութեամբ՝ մե սյն, բոլոր ուժով ճշալով «ա'խ, հորաքոյս Սաթենիկը գետ ինկաւ» կը գոչէ, դէպի իրենց տղաքը վաղկելով:

Սահակ, իր նստած կանայնիքու ու բողբոջու մէջէն, առանց ինքզինքը նշարելի ընելու, տեսած էր այդ ամենը, արծուի պէս կը սլանայ, ակնթաթի մը մէջ իր զգեստները կը հանէ, ու մինչեւ վարդգէսէնց տղերք ու դեռ շատ մը աղջիկ անդին աշխատողները կուգան, արդէն Սահակ ինքզինք այդ պղտոր ջուրերու մէջ ինտուած ու ցամքէն ալ բաւական հեռացած, կարապի մը պէս լողալով, երբեմն ալիքներու անդունդի մէջ կորսուող ու եր-

բեմն ջուրի երեսը ելնող գետամոյն յաթենիկի կողմը կը խոյանար:

Օգնութեան եկողներու անհնա ալ վտանգի առեւտրութեան զահահտնգած, մէջերնին մէկը չի գտնուիր որ, համարձակի ինքզինք այդքան մեծ վտանգի մը երթարկել: Ու անոնք յաթենիկէ աւելի, յանկու համար կը մտածեն որ, իր «կանանց կտրիճ արեւը» այդ գուռուրաց գետի առեւտրի ալիքներուն վտանգը է: Հոն է նաեւ յաթենիկի աւագ եղբայր Ասլանը, իր մէկ հատիկ քրոջ խեղդամահ վիճակէն խելալով, կուգէ ինքը՝ զինք գետը նստել, բայց քովինները կը բռնեն զինք, ի նպէս առիւծ մը գազանազուպէն բռնուած՝ կը գետէ գետի կատաղած ալիքներու դէմ կուռող յերաքեան յանակը, որ վերջապէս յորձանքներու հետ գէտ առ գէտ գալով, կը պատռէ գանոնք իր լափիկներով (բամբերով) ու ալ ձեռքը կը ձգէ յաթենիկի սաթեգոյն հարուստ մաղերու հեւակները, աղէկ մը գանոնք սեղմելով իր արիւն մէջ, կը փոխէ իր ընթացքը, կը դառնայ դէպի ցամաքը, որ բաւական հեռու էր: Ու լուրորդի մը հմտութեամբ կուղղէ իր նահանջքը: յաթենիկ, գրեթէ խեղդուելու մօտ, իր սիրուն աչքերը հազիւ անգամ մը կ'ընայ բանալ ու Տիգրիսի սոսկալի ալիքներու մէջ, այդ ախուր ճգնաժամին, յա հակ իր քով, փրկուած ու պղտորա՝ Տիգրիսի անկալ յուս մակարդակին վրայ տարածուած, իր մազերը անոր ձեռքը, իր կեանքի թիւը կ'արուելու վայրէկներն, այդ կտրիճ ճահիլը՝ իրեն կեանք տալու ամենամեծ վտանգը աչքին առած ըլլալը հազիւ թէ կ'ընար մտածել, ու կատաղած գետի պղտոր ջուրերը իրենց փոփոխներով կը գոցեն իր աչքերը:

(Շարունակելի)

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ԲՕԼԻԹԵԲԻՅԷ

ԹԻԻՐԱՆԻՍ

Բարիդ Օսմանը սեփիրի Միւնիւր պէս Բարիդ սեփիրիկի էօհ-տէսինտէ գալմազ իւզրէ, Պրիւք-ուէլ (Պիւլիքա) վէ Պէրն (Չուիցե-րիա) օսմանը սեփիրիկիւնէտէ թային օլմը տըր :

— Սթանպուլ Բուս էլիսի Միւնիւրիկիին թալէպի իւզերինէ վանտա պիւ տիվնը հարպ թէշ-քիլ օլմը տըր վէ իւզու տիվնը հարպտա էրմէնի գըրկընլարընա պաշլընա սէպէպ օլմը տըր մահ քէմէսի կըօրիւլէնէլի բուս կաղէ-թալարընտան պաշլընտա պէյան օլմը տըր :

Քէշա Միւնիւրիկիին թալէպի իւզերինէ Սալմէն ժանտարմա Կօ-ժանտանը Սալմէն պէյ ալ վէ սիւր կիւն օլմը տըր :

— Պու հաֆթու գալմիտա Քէշա տէնէնտէն, Պոսնտան վէ վառ-նտան կիտէն իսլամլարըն մըգ-տարը 500 քիշի օլմը տըր :

ԹՐԱՆՍԻՍԿԱՆ

Մարէշալ Լօրտ Ռօպէրթսէ գա-րիպէն տիւգալըգ (դըսուլիւն) ըիւթպէսի իհոա օլմը տըր կիպի ժէնէրալ Լօրտ Քիշնէր վէ Պատէն Բօուէլէ տալիսիւքսէ ըիւթպէլէր վէ պօլիւր հէտիլէլէր վէրիւնէք սիւր :

— Թրանսկան վիւքլարընտան օլուպ Պրիւքսէլտէ պուլընան Միւնիւր Վան Սալմէն պէյ Մալէրպ մէյ-տանը հարպտա 20000 պօլէր պու-լընտըր վէ տահա ուզուլմա տէթ ինկիլիլէր հարպ իթմէկէ մէկպուր պուլընտաղլարը պէյան իթմէլէր :

— Լօնտրտան վէրէլէն պիւր թէլէկաֆա նաղորէն պօլէր ժէնէ-րալ Լուի Պօլմա Ռօպէրթսէլտա Թրանսկան հիւքիւլմէթի նալը իլէ հիւքիւլմէթ թէշքիլ իթմէլէր ժէ-նէրալըն էլիստէ 5 յիլիօն ինկիլիլ լիւրաը նաղա պուլուտըր պէյան օլմը տըր :

ՊՈԼԻՆԻՍԿԱՆ

Հիւքիւլմէթ սօպրանիլէ պիւր նիւգամնամէ թաղտիւ իտուպ թիւ-թիւն, թուլ, կաղ վէ սիկարա քաղըտը ըէթի օլմը տըր էնէպի գալմիտաղլարա սաթըլմաթ թէթ-լիթի իտէնէք տիւր :

— Սօֆիտան վէրէլէն պիւր թէլէկաֆա նաղորէն օրտու մէ-սարիթիլի իշիւն սօպրանիլէտէն իօթիլիլէն աղէ վէրիլմէտիլիւն տէն տօլալը. Տալիլիլէ նաղարը Միւնիւրտաղլով վէ հարպիլէ նա-ղարը միւրալ Միւնիւրիլի իս-թիլիլ իթմէլէր :

Շիւմիլի գաղար մահարիլէր տէն ալընան բաթանթ վէրիլիլիլի Սոպրանիլէ թրաֆիտան լուլ օ-

լընտըր կաղէթալարտա կէօրիւն-միւլ տիւր :

ԲՈՒՍԻՍ

Չարըն հաստալըր էլմն տէ-վամ իթմէթտէ տիւր ումում հիւ-քիւլմաղլար թէլէկաֆա իլէ իս-թիլիլտաը հաթըր իթմէթտէ պու-լուլըլար : Չարըն պիւրտալէրի վէ վէլիւհտ կըրն Տիւք Միւնիլիլ Տանիւրադ տա պուլընտաղլար ի-քէն աղէլէթէն իլէթէրապուրկա աղմէթ իթմիլ տիւր :

— Բէթէրապուրկա պիւր գա-պաղւն շիւքէթի ըէշի օլմը տըր ալարա տէրտէստ օլմը տըր պուլըր պիւրէր բուպիլիլէ կիւլմիլ աղէն հաթիւտա իթմիլէր :

ԱՆՍԻՍԿԱՆ

— Ալման իմէրաթօրը վիլիլէլմ Պրէսիւս շէհրիլտէ պուլընտաղլար տաղարա իլէ կէշէրիլքէն պիւր գաղմ իմէրաթօրըն իւզէ-րիլէ տօղրու պիւր պալմա տիլմը տըր հալպիլի պալմա իմէրաթ-թօրա թէստաթիլի իթմէլէր տիւր Պալմալար աթման գաղարն տնար շիւտ վէ իթմիլիլը վանն իթմիլ-լէր իտէնտ տէրտէթ օլմը տըր տա տէլի օլմը կէօրիլմիլ տիւր :

ՉԻՆ

— Բուս ապէլէրի իշպու նո-յեմիլիլ 11 ինտէ Չին ապէլէրիլի իլէ պէօլիւնէք պիւր մահարէպէլէ թուլուպուպ էփէլիլէ թէլէթիլէթ վէրմիլէր :

— Բուսալար վէ ալմանլար կիպի Ֆրանսըղլար տալի Չինիլիլէր էն-վայի իսկէնէ իլէ թէլէթ իթմէկէ պաշլարընտա :

— Բէթիլտէն վէրիլէն պիւր թէ-լէկաֆա նաղարէն, Բէթիւ Գուս-նըն իտամ օլմը տըր Չին հիւ-քիւլմէթի տիւլէլը էնէպիլիլ սիւքիլիլտա վաթ իթմիլ վէ շիւ-սիլիլտէ Մուքտէն գալէլէրիլիլ պէրիսիլտէ մահպուս պուլընտըր-նըտա պիւրտիլիլ :

— Վիւտիլիլտաղլար վէրիլէն պիւր թէլէկաֆա նաղարէն Չինիլիլ էր ճէնուպի Մանիլիլտաթիլէ լէկաֆա թէլէթիլ ումումէն քէս-միլ վէ շիւքիլտաթիլ սթաթիլիլա-րընէ հաթմըլիլ, օլմն գալէլէթ 10 միլիոն բուլիլ հիստաղ օլմը տըր :

— Չին իմէրաթօրը իթմէթի տէթա օլմաղ իւզրէ իլմանիա իմ-թէթաթօրընտ պիւր մէթթուպ հա-ղարաղ, Պարոն Քէթիլիլէ օլմը ըիլմէսիլտէն յալալը թէթարթ թէ-էսիլիլիլ պէյան իտէլէք գաղա-հաթըլարըն շիւտէթիլէ ճէղալաւա ճաղարըն վաթ իթմիլ տիւր :

— Չինտէթի ճէնիլիլ ապէլէրիլի պէյիլտէ թիլիլ իտամաղլըր զու-հուր իթմիլ տիւր :

— Չինէ իտաֆիլիլ տիւնամիլ սօ-գուլմաղլար օլմը տըր ալալընտ :

— Չին իտանտան իմէրաթօրի սիլիլ վէ իմէրաթօրընէ Բէթի-լէ տէնէնէթիլիլ հէր նէ գաղար վաթ իլէ պէյան օլմը տըր իտէնտ իմէրաթօր իլէ պահարտան էվիլ Բէթիլէ տէնէնէթիլիլ

շիւտիլիլ պիւրտիլիլ վէ պիւր է-միւնալէլիլ մահպուս իլէ տէ Ման-չարիւլա պիւր վիլիլ թային իլ-միլ տիւր :

ՖՐԱՆՍԱ

Աղէմ Շահընէ օլմը տըր մաղ-ւէտիլտէ պուլընտան Մալմիլիլ մահ-քէմէսի կէօրիլիլ էպէտի հապս-հիւք օլմը տըր :

— Բուսիլալ 500 միլիոն Ֆրանք տահա իսթիլիլ օլմը տըր իշիւն Ֆրանսա վէ Բուսիլալ պէյիլտէ միւլաթէրէ իճա օլմը տըր տըր Միւնիլիլտէն իշպու 1900 սէնէսի վարիտաթը սէնէի սապը-գա նիսպէլիլէ 54,280,232 տըրա Ֆրանք օլմը տըր :

ԱՄԵՐԻԿԱ

— Ամերիկան Չիքագօ շէհրօ-էհալիլիլ պիւր գալ կիւլտէն պէրու-գօրգու վէ հիլէնտ իշիլտէ պու-լընտաղլար օլմը տըր էնէպիլիլ հաթէթալարընտ օլմը տըր Պուլըն պիւր սէպէպիլ իտէ իճա օլմը տըր պիւր Պաղմալ իտէլէթ պէօլիլէ իւլըրաղ լըլար իմիլ, Նոյ 17 տէ պիւր ա-լալ ալմիլիլալ սիլալ հէրիլիլ միւլէլիլ օլմը տըր մէշհուր միլիո-նտա Միւնիլիլ իտանտիլ իւզէ-րիլէ հիւքիլմէլէ գաղմ իթմիլիլ Մաթալ Բուսըր վուրալ ճէրհ իթմիլտէն սօնրա էվտէ պուլընտան գըլմէլիլ էլիլալարը գաղարա-րաղ 50000 տա տալարընտ միւ-ճիլիլէր ալալ սաթմըլար :

Պիւր պուլընտա սէնէտէ իսթմալ պուլմաղ շարթը իլէ Մալմիլիլա-նըն պահիլիլ Ֆապիլիլալարընտա իլէր գալիլէթ պէօլիլ սէթիլիլէ հա-փըլմաղա պաշլարընտ, Պուլար-տան պէհէրի 33 պիլ թօնօ, ու-ղուլըլարը 630 գաղմ, կէշիլ-լիլէլիլ 75 օլմա սաթմա 14 տէ նիլ միլի ալապիլէլէլէր : իշպու սէթիլիլէլիլ հէր պիլիլ պիլիլէրի-լի ալապիլիլ կիպի 4000 թօ-նտա քէօմիլ հէթիլ իտէլիլէլէք :

ԲԻՍԿԱՆ

Թարապուլըր Ղարպըն գաղմը մէսէլիլ պու կիւլիլտէ իթմիլա գաղարըն էն զիլտալ մէշիլալ իտէն մէսէլիլտէն պիլիլ սըրաթնա կէշիլ օլմը տըր հաթմըլ տըր, Պու տէթա էնէպիլ կաղէթալարը-նըն պու մէսէլէ հաթնտա պուլը-տըլարը պէյանալա նաղարէն, Ֆրանսըղլար Մարօքա էլ ալմար ալմաղ իթմիլտա Ղարպ թա-րապուլըր գաղմ իտէլէք վէ հէր իլիլ թարաֆտան պիւրպիլիլիլէ միւլմանաթմա պուլընտաղլարա սի օլարաղ մուպէնէթտէ պուլը-նաղարը :

Խանէտանը գրալիլ վէ հիւքիւ-մէթը հաղըրէք գարըն իլէրի կէ-լէն ըստան վէ գարընըլըք էլան թէսիլիլ օլմը տըր : Ասիլէր հիւքիլտէն մուպէնէթ պուլմաղա-տըլար, Հիւքիլմէթ Մալմիլիլ, Մարապուս, Բուրգուս վէ, Վալա-տըլիլ ալալարըն սիլալ ալմընա շաղըրմաղա մէկպուր օլմը տըր :

— (—) —

Ա.ՉԻ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ ԹՈՒՂԹ

Տեղորոշ գաղմիկան աղգալիլն նիւրէն ժամաղար Տ. Նշան Սէմլը-ճիւն մահարալար նաթալիլ մը իւր-բաղարմիտան կիւլմաղնէ թէ, քա-նի մը բարիսէր անհաւանիլ միւ-նալով աղգալիլն Հիւանդանոցի եւ հոն պատապարիլ ուրբերուն նիւ-թալան նաթալ մը եւ քալարու-թիլն ըլլալու նաթալով ուղղալիլ Հիւանդանոցի հոգարարն իտան հետ յարաբերութեան մտած եւ յաղ հաստատութեան միլ ուրբեր-ճիւքով պատրաստաւ Սիկարի թուլթիլն բաւալան քանակու-թեամբ բերիլ տաւած եւ միլտ ալ բերիլ ուրջած են :

Յիշեալ աղգալիլն նիւրէն լանդիլ են յօղուտ հիւանդանոցիլ Պուլիլա-րիլ ուրիլ հալարնալ քալարնէ-րու մէլ ալ ընգհանրապիլ յաղ թուլթիլն գարձաթմալիլ ուրիլ կիւլիլնէն շատ աւելի ընտիլ է տեսալիլ :

Կը հրաւիրենք մեր ծիսող աղ-գալիլն նիւրէն անալիլ գործածիլ յաղ թուլթիլն, որով թէ լաւա-գոյն թուլթիլ մը գործածած պի-տի ըլլան եւ թէ օգնած մեր աղ-գալիլն էն պիտալիլ հաստատու-թիլնիլէ միւն :

Տուլով գնդիլիլ պէտք է դի-մեն Տ. Նշան Սէմլընտիլ իտան-թը Տապալանէ փողոց թիւ 6 ու-ղալալիլ համար միւլ կիւլիլնա-տիլիլ է, եւ սովորապէս աթան ըլլալով տուլը 16 ու կէս զիւ-կը տուլիլ :

ԹԻԻՋԱՐԻՅԷ

ՉՍԻԻԻ

ՊՈԼԻՆԻՍԿԱՆ		
Վալիլն.	51/56 լի հէք.	7.60/8.60
Արապա	50-58 լի հէք.	7.60/11.20
ԱՐԻՍԿԱՆ		
Վալիլն.	100 քիւլ.	8.80/9.20
Արապա	38-47 լի հէք.	5.—/6.20
ԵՆԻՆԻՍԿԱՆ	առապա	3.—/4.—
ՖԻՍԿԱՆԻՍԿԱՆ	100 օղա	21.—/26.—
ՉԱՎԱՍԿԱՆ		7.90/8.—
ՏԱՐԸ		5.—/5.60
ՄԱՍԿԱՆ	56-57 լի.	6.—/6.40
ՎԱՍԿԱՆ		5.90—6.10

Կիւլմէլ հաղմուր սէպէպիլտէն հաղ-նը 30-40 առապա կէլմէթտէ տիւր վէ վալիլն 25/30 :

Վալիլն մուլմէլէսիլ ալմուլ Ֆրանք-է, առապա կիւլմիլիլ : Մալար հաղ օլմը տըր, Ֆիլաթտան պէօլիլ քաղար իտիլիլ :

ՊԱՐԿԱՆԻՅԷ

ՎԱՐՆԱ ԲԻՆԿԱՆԻՍԿԱՆ		
Վալիլն.	պաղալիլէ	պաղալիլէ
Բուլիլն.	պու կիւլիլէ	պիւլիլէ
ԳՈՂԻՅԷ		1.85/2.05
Շէլիլ.	—(Գէլիլ) քիւլ.	—/60
»	—(Գէլիլ) սանար	31.50
Բիլիլն.	—Ճարոն չու-	40./41
վալը.		37.—
Բիլիլն.	Ֆիլիլէ չուվալը	30.—
Բիլիլն.	—Իլիլ.	51/52
»	Բիլիլ.	7.90
ԿԱՂ.	—Սանար	1.15/1.30
ՉԵՅԻՆԵՆԻՍԿԱՆ	—քիւլ.	—/50
Գարա իւլիլ.		—/50

ՍԱՐԱՆԻՅԷ

Նարդէն 22 քիւլ. 50 սանթիլ Օսմ. լիւրալ 22.80 քիւլ. ալմուլ :

Отговорн. Лрѣ. Н. Бакърдживѣвъ
Печ. на Хр. Н. Войничѣвъ